

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «ІЧИН ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(Заяви №№ 28189/04 і 28192/04)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

21 грудня 2010 року

ОСТАТОЧНЕ

21 березня 2011 року

Рішення може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Ічин та інші проти України»,

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Голова*,
Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),
Райт Маруст (Rait Maruste),
Марк Віллігер (Mark Villiger),
Ізабель Берро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefevre),
Миряна Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska),
Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska), *судді*,

та Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,
після наради за зачиненими дверима 30 листопада 2010 року,
вносить таке рішення, ухвалене того самого дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу розпочато за двома заявами (№№ 28189/04 і 28192/04), поданими проти України до Суду на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) чотирма громадянами України: пані Ічиною, п. Ічиним, пані Дмитрієвою та п. Дмитрієвим (далі — заявники) 2 липня 2004 року.

2. Заявників представляв п. Р. Мартиновський, юрист з м. Севастополя. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим п. Ю. Зайцевим з Міністерства юстиції.

3. Заявники стверджували, зокрема, що затримання п. Ічина і п. Дмитрієва було незаконним, а провадження, за результатами якого до них було застосовано такий захід, — несправедливим.

4. 1 вересня 2009 року Голова п'ятої секції вирішив повідомити Уряд про заяви.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Пані Ічина народилася у 1960 році, п. Ічин — 1991, пані Дмитрієва — 1969 і п. Дмитрієв — 1990. Усі вони проживають у м. Севастополі.

6. 31 грудня 2003 року неповнолітні п. Ічин, п. Дмитрієв та ще одна особа пан К. викрали харчові продукти і кухонне приладдя зі шкільної їдальні.

7. 5 січня 2004 року їх було допитано працівниками міліції, яким вони зізналися у вчиненні крадіжки. Деякі з викрадених речей вони повернули.

8. 7 січня 2004 року слідчий порушив кримінальну справу за фактом крадіжки, зазначивши, що у період з 30 грудня 2003 року до 2 січня 2004 року невідома особа проникла до шкільної їдальні та викрала харчові продукти і кухонне приладдя.

9. 13 січня 2004 року слідчий направив до Нахімовського районного суду м. Севастополя (далі — Нахімовський суд) погоджені районним прокурором подання про поміщення п. Ічина та п. Дмитрієва у приймальник-розподільник для неповнолітніх відповідно до статті 7-3 Кримінально-процесуального кодексу. Слідчий посилався на те, що п. Ічин і п. Дмитрієв вчинили умисні дії, які можуть бути кваліфіковані як злочин, передбачений частиною третьою статті 185 Кримінального кодексу; що обоє походять із багатодітних родин із низьким доходом, мають зв'язки зі злочинцями, погані характеристики зі школи, схильні до вчинення протиправних діянь і не піддаються впливу батьків. Слідчий зазначив, що викладені вище міркування дають достатні підстави

вважати, що існує ризик повторного вчинення п. Ічиним і п. Дмитрієвим суспільно небезпечних діянь.

10. Того самого дня слідчий викликав заявників як свідків разом з їхніми законними представниками в судове засідання, призначене на 14 січня 2004 року, в зв'язку з учиненням ними суспільно небезпечних діянь, передбачених частиною третьою статті 185 Кримінального кодексу.

11. 14 січня 2004 року Нахімовський суд розглянув згадані подання у присутності заявників і прокурора. Того самого дня суд виніс дві постанови про поміщення п. Ічина та п. Дмитрієва у приймальник-розподільник для неповнолітніх. Суд послався на те, що п. Ічин і п. Дмитрієв обвинувачуються у вчиненні суспільно небезпечних діянь і що 7 січня 2004 року щодо них було порушено кримінальну справу. Врахувавши наведені слідчим у поданні аргументи (див. п. 9 вище), суд дійшов висновку про існування достатніх підстав вважати, що п. Ічин і п. Дмитрієв ухилятимуться від слідства і суду та продовжуватимуть свою злочинну діяльність. Постанова суду була остаточною і не підлягала оскарженню.

12. П. Ічин і п. Дмитрієв перебували у приймальнику-розподільнику для неповнолітніх до 13 лютого 2004 року.

13. 3 березня 2004 року слідчий порушив щодо п. Ічина та п. Дмитрієва кримінальну справу за фактом вчинення крадіжки харчових продуктів і кухонного приладдя зі шкільної їдальні.

14. 3 і 4 березня 2004 року відповідно пані Дмитрієва і пані Ічина надіслали голові Нахімовського суду листи зі скаргами щодо такого, що принижує гідність, поведження з їхніми синами з боку працівників приймальника-розподільника для неповнолітніх. У відповідь листом від 15 березня 2004 року голова суду повідомив, що порушення кримінальної справи щодо працівників цієї установи не належить до його повноважень.

15. За твердженням пані Ічиної, на її скарги до прокурора щодо такого, що принижує гідність, поведження, якого її син зазнав у приймальнику-розподільнику для неповнолітніх, прокурор відповів листом, у якому повідомлялося про відсутність підстав для порушення кримінальної справи щодо працівників приймальника-розподільника.

16. За твердженням пані Дмитрієвої, її скарги до прокурора щодо такого, що принижує гідність, поведження, якого її син зазнав у приймальнику-розподільнику для неповнолітніх, залишилися без відповіді.

17. 26 квітня 2004 року слідчий виніс постанову про закриття кримінальної справи щодо п. Ічина та п. Дмитрієва з огляду на те, що вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, і про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів виховного характеру.

18. 14 травня 2004 року прокурор Нахімовського району м. Севастополя погодив постанову від 26 квітня 2004 року.

19. 4 лютого 2005 року Нахімовський суд розглянув матеріали щодо застосування до п. Ічина та п. Дмитрієва примусових заходів виховного характеру і вирішив в якості покарання обмежитися щодо обох попередженням. Стосовно того, чи було це рішення оскаржено, інформація відсутня.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

A. Кримінально-процесуальний кодекс

20. Відповідні положення Кодексу в редакції, чинній на час подій у справі, передбачають:

Стаття 7-3

Порядок вирішення справ про суспільно небезпечні діяння, вчинені особою, яка не досягла віку, з якого можлива кримінальна відповідальність

«Слідчий, встановивши в кримінальній справі, що суспільно небезпечне діяння вчинене особою у віці від одинадцяти років і до виповнення віку, з якого можлива кримінальна відповідальність, виносить мотивовану постанову про закриття справи та застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру. Справа разом з постановою направляється прокурору.

Якщо встановлено, що особу, яка вчинила у віці від одинадцяти до чотирнадцяти років суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачене покарання у виді позбавлення волі понад п'ять років, необхідно у зв'язку з цим негайно ізолювати, то за постановою слідчого або органу дізнання за згодою прокурора за вмотивованим рішенням суду її може бути поміщено у приймальник-розподільник для неповнолітніх на строк до 30 діб. Участь захисника у цьому разі забезпечується з моменту поміщення неповнолітнього у приймальник-розподільник...»

Стаття 447

Порядок застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру

«Коли суд при розгляді кримінальної справи, що надійшла з обвинувальним висновком, прийде до висновку про можливість виправлення неповнолітнього, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості, він виносить ухвалу, а суддя — постанову про закриття кримінальної справи і вирішує питання про застосування до неповнолітнього одного з примусових заходів виховного характеру, передбачених частиною другою статті 105 Кримінального кодексу України.

Справу, що надійшла до суду від прокурора в порядку, передбаченому статтею 73 або 9 цього Кодексу, народний суддя або голова суду, якщо він згоден з рішенням, прийнятим слідчим або прокурором, призначає до розгляду в судовому засіданні у строк не пізніше десяти днів, а в разі незгоди — повертає прокурору мотивованою постановою.

Розгляд справ, зазначених у частині другій цієї статті, провадиться у відкритому судовому засіданні з обов'язковою участю прокурора і захисника. При цьому заслуховуються пояснення неповнолітнього, його законного представника, перевіряються докази, які доводять або спростовують вчинення даною особою суспільно небезпечного діяння, а також перевіряються інші обставини, які мають істотне значення для вирішення питання про застосування примусового заходу виховного характеру. Під час розгляду справи ведеться протокол судового засідання. Після закінчення судової перевірки справи свої думки висловлюють прокурор, потім захисник.

У разі наявності достатніх підстав вважати, що особа, яка підлягає за ухвалою суду направленню до спеціального навчально-виховного закладу, буде займатися протиправною діяльністю, а також з метою забезпечення виконання своєї ухвали суд вправі тимчасово, строком до 30 діб, помістити цю особу у приймальник-розподільник для неповнолітніх, який доставляє її до спеціального навчально-виховного закладу».

В. Закон України «Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» від 24 січня 1995 року

21. Відповідні положення Закону передбачають:

Стаття 6. Суди

«Суди розглядають справи:
щодо неповнолітніх, які вчинили злочини;

...
про поміщення неповнолітніх правопорушників до приймальників-розподільників для неповнолітніх;

Справи, зазначені у частині першій цієї статті, розглядаються спеціально уповноваженими на те суддями (складом суддів) за участю представників служб у справах неповнолітніх, крім випадків, передбачених законом».

Стаття 7. Приймальники-розподільники для неповнолітніх

«... У приймальники-розподільники можуть бути доставлені неповнолітні віком від 11 до 18 років на термін до 30 діб, які:

вчинили правопорушення до досягнення віку, з якого за такі діяння особи підлягають кримінальній відповідальності, якщо є потреба негайно ізолювати їх (за постановою органу дізнання, слідчого, санкціонованою прокурором, або за постановою суду);

...

згідно з рішенням суду направляються у спеціальні установи для неповнолітніх; самовільно залишили спеціальний навчально-виховний заклад, де вони перебували ...»

С. Положення про приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ, затвержене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 13 липня 1996 р. № 384

22. У відповідних пунктах Положення зазначено:

«1.1. Приймальники-розподільники для неповнолітніх (далі — ПРН) є спеціальні установи для неповнолітніх органів внутрішніх справ, що призначені для тимчасового тримання окремих категорій неповнолітніх, яких необхідно ізолювати.

1.2. Приймальники-розподільники для неповнолітніх (ПРН) створюються для тимчасового тримання в них неповнолітніх віком від 11 до 18 років...

1.3. Основними завданнями приймальників-розподільників є: недопущення з боку неповнолітніх правопорушень;

здійснення серед них профілактичної і виховної роботи;
виявлення причин і умов, які сприяють злочинності у підлітковому середовищі;
забезпечення належних умов їх тримання.

...

5. Профілактична та виховна робота у приймальниках-розподільниках:

5.1. Профілактична та виховна робота з неповнолітніми, які тримаються у приймальниках-розподільниках, здійснюється з врахуванням віку, ступеня педагогічної занедбаності, суспільної небезпечності раніше вчинених правопорушень, а також інших обставин, які мають значення для ефективних заходів профілактичного впливу.

5.2. З метою запобігання правопорушенням серед неповнолітніх, виявлення та усунення причин і умов, що їм сприяли, посадові особи приймальників-розподільників:

5.2.1. З'ясовують умови життя і виховання неповнолітніх у сім'ї, їх особисті якості, інтереси, причини самовільного залишення спеціального навчально-виховного закладу, недоліки в діяльності підприємств, установ і навчальних закладів, які сприяли вчиненню правопорушень; причини вчинення злочинів, осіб, що брали в них участь або знаходяться у розшуку, а також таких, що пропали безвісти; місця збуту викраденого, випадки втягування неповнолітніх у злочинну та іншу антигромадську діяльність.

5.2.2. Негайно направляють у відповідні міські райвідділи ГУМВС в Криму, м. Києві, Київській області, УМВС в областях, м. Севастополі та на транспорті повідомлення про виявлення осіб, що вчинили злочини, або інші обставини, які мають значення для їх розкриття.

5.2.3. Проводять індивідуальні виховні заходи з неповнолітніми, що тримаються у приймальниках-розподільниках, звертаючи особливу увагу на розвиток позитивних схильностей та інтересів, усунення недоліків у поведінці, залучення до навчання та праці.

5.2.4. Інформують зацікавлені державні органи і громадські організації про причини правопорушень неповнолітніх, вносять пропозиції щодо усунення таких причин та умов, а також з питань поліпшення організації навчання і трудового виховання неповнолітніх, які тримаються в приймальниках-розподільниках».

ЩОДО ПРАВА

I. ОБ'ЄДНАННЯ ЗАЯВ

23. Суд вважає, що відповідно до пункту 1 правила 42 Регламенту Суду заяви мають бути об'єднані, оскільки вони мають спільне фактичне та юридичне підґрунтя.

II. ЩОДО LOCUS STANDI ПАНІ ІЧИНОЇ ТА ПАНІ ДМИТРІЄВОЇ

24. Уряд зазначав, що у цій справі пані Ічина та пані Дмитрієва не можуть стверджувати, що вони є жертвами щодо їхніх прав, гарантованих Конвенцією.

25. Заявники наполягали, що скарга за статтею 8 Конвенції стосується їх усіх.

26. Суд зазначає, що заявники подали низку скарг за різними положеннями Конвенції. Скарга за статтею 8 Конвенції була початково подана щодо їх усіх, а інші скарги, наприклад, за статтею 5 Конвенції — лише щодо п. Ічина та п. Дмитрієва. Сторони не заперечували цього. На думку Суду, той факт, що лише одна із скарг стосується пані Ічиної і пані Дмитрієвої, не позбавляє їх всіх статусу заявників у цій справі. Тому Суд відхиляє заперечення Уряду щодо наявності у пані Ічиної і пані Дмитрієвої статусу жертви.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

27. Заявники скаржилися, що затримання п. Ічина та п. Дмитрієва було незаконним. Вони посилалися на пункт 1 статті 5 Конвенції, який передбачає таке:

«1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

a) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;

b) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;

c) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;

d) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу;

e) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;

f) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції».

A. Щодо прийнятності

28. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою в розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших підстав. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

В. Щодо суті

1. Подання сторін

29. Заявники стверджували, що вимоги національного закону не було дотримано та що судові рішення про поміщення п. Ічина та п. Дмитрієва у приймальник-розподільник для неповнолітніх були невиправданими, а мета такого затримання залишалась незрозумілою. Протягом тримання у приймальнику-розподільнику щодо них не було проведено жодних слідчих дій і не було пред'явлено ніяких обвинувачень. Крім того, в той час, коли було ухвалено рішення про їх затримання, вони офіційно ще не вважалися підозрюваними.

30. Уряд вважав, що затримання пана Ічина та пана Дмитрієва здійснювалося відповідно до вимог пункту 1 статті 5 Конвенції. Таке затримання відбувалося на підставі чітких і передбачуваних положень національного закону, а саме статті 7-3 Кримінально-процесуального кодексу. Уряд також зазначив, що рішення про затримання п. Ічина та п. Дмитрієва було постановлене національними судами, повноважними тлумачити національне законодавство та на власний розсуд застосовувати його до обставин конкретної справи. Уряд стверджував, що зазначений захід було застосовано до заявників з метою допровадження їх до компетентного судового органу, як це передбачено пунктом 1(с) статті 5 Конвенції.

2. Оцінка Суду

а) Загальні принципи

31. Суд повторює, що стаття 5 Конвенції гарантує основоположне право на свободу та особисту недоторканність. У розумінні Конвенції це право є найважливішим у «демократичному суспільстві» (див. рішення у справах «Де Вільде, Оомс і Версип проти Бельгії» (*De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*) від 18 червня 1971 року, п. 65, серія А, № 12, і «Вінтерверп проти Нідерландів» (*Winterwerp v. the Netherlands*) від 24 жовтня 1979 року, п. 37, серія А, № 33).

32. Кожен має право на захист цього права, що означає не бути позбавленим свободи або не мати продовження позбавлення свободи (див. «Уїкс проти Сполученого Королівства» (*Weeks v. the United Kingdom*) від 2 березня 1987 року, п. 40, серія А, № 114), крім випадків, встановлених у пункті 1 статті 5 Конвенції. Перелік винятків, встановлених пунктом 1 статті 5 Конвенції, є вичерпним (див. рішення у справах «Лабіта проти Італії» (*Labita v. Italy*) [ВП], заява № 26772/95, п. 170, ECHR 2000-IV, і «Квінн проти Франції» (*Quinn v. France*) від 22 березня 1995 року, п. 42, серія А, № 311), і лише вузьке тлумачення цих винятків відповідає цілям цього положення, а саме — гарантувати, що нікого не буде свавільно позбавлено свободи (див. рішення у справах «Енгель та інші проти Нідерландів» (*Engel and Others v. the Netherlands*) від 8 червня 1976 року, п. 58, серія А, № 22, і «Амюр проти Франції» (*Amuur v. France*) від 25 червня 1996 року, п. 42, Reports 1996-III).

33. Суд нагадує, що коли йдеться про позбавлення свободи, надзвичайно важливою умовою є забезпечення загального принципу юридичної визначеності. Отже, неодмінна вимога полягає в тому, щоб умови, за яких здійснюється позбавлення свободи, були чітко сформульовані в національному законі і що застосування самого цього закону було передбачуваним тією мірою, щоб він відповідав стандарту «законності», встановленому Конвенцією,— стандарту, що вимагає, щоб всі закони були сформульовані з достатньою чіткістю, що дозволяє громадянину — при потребі за допомогою одержання відповідної консультації — передбачити, достатньою за даними обставинами мірою, наслідки, до яких може призвести дана дія (див. «Барановський проти Польщі» (*Baranowski v. Poland*), № 28358/95, пп. 50–52, ECHR 2000-III).

34. Суд також зазначає, що органи державної влади повинні дотримуватися вимог, встановлених національним законодавством щодо позбавлення свободи (див. рішення у справах «Ван дер Леєр проти Нідерландів» (*Van der Leer v. the Netherlands*) від 21 лютого 1990 року, п. 23-24, серія А, № 170-А, «Вассінк проти Нідерландів» (*Wassink v. the*

Netherlands) від 27 вересня 1990 року, п. 27, серія А, № 185-А, і «Еркало проти Нідерландів» (*Erkalo v. the Netherlands*) від 2 вересня 1998 року, п. 57, 1998-VI).

35. Саме національні органи державної влади, передовсім суди, мають тлумачити і застосовувати національне законодавство, однак, оскільки згідно з пунктом 1 статті 5 Конвенції недотримання вимог національного закону становить порушення Конвенції, Суд може і повинен перевірити, чи було дотримано цього закону (див. рішення у справі «Бенхем проти Сполученого Королівства» (*Benham v. the United Kingdom*) від 10 червня 1996 року, п. 41, Reports 1996-III).

в) Застосування загальних принципів у цій справі

36. Суд зазначає, що порядок поміщення неповнолітнього у приймальник-розподільник передбачений статтею 7-3 Кримінально-процесуального кодексу. Як стверджував Уряд, з тексту цієї статті випливає, що мета такого затримання може відповідати меті, зазначеній у пункті 1(с) статті 5 Конвенції, а саме: «законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення».

37. Проте обставини справи, що розглядається, дають підстави сумніватись, що межі та порядок застосування такого заходу є достатньо чітко визначеними, щоб не допускати свавілля. Пан Ічин і пан Дмитрієв вчинили крадіжку і зізналися в цьому через кілька днів під час попередньої перевірки. У зв'язку з цим слідчими було порушено кримінальну справу за фактом вчинення крадіжки невідомими особами, хоча особи злочинців та їхній вік було на той момент вже встановлено. Тим не менш, їх викликали до суду як свідків і рішення про поміщення їх у приймальник-розподільник для неповнолітніх не видається таким, що відповідає будь-якій меті, що визначається пунктом 1(с) статті 5 Конвенції. Уряд послався на те, що затримання заявників було застосовано до них з метою допровадження їх до компетентного органу, але залишається питання, який саме орган мався на увазі. Крім того, під час перебування заявників у приймальнику-розподільнику стосовно них не проводили слідчих дій, і, хоча заявники не підлягали притягненню до кримінальної відповідальності (див. п. 17 вище), через двадцять днів після звільнення із зазначеної установи щодо них все-таки порушили кримінальну справу. Отже, Суд вважає, що затримання заявників не підпадає під виключення, передбачені пунктом 1(с) статті 5 Конвенції.

38. Далі Суд має визначити, незважаючи на відсутність такого аргументу від Уряду, чи може затримання заявників підпадати під дію пункту 1(d) статті 5 Конвенції з огляду на те, що вони були неповнолітніми і в приймальник-розподільник для неповнолітніх їх могли помістити на підставі вимог національного законодавства (див. пп. 20–22 вище) з метою ізоляції їх від суспільства або подальшого переведення до спеціальних навчально-виховних закладів. Крім того, положення, які регулюють діяльність приймальників-розподільників для неповнолітніх, передбачають проведення з ними виховної роботи. Тому Суд має розглянути, чи було затримання здійснено «з метою» застосування наглядових заходів виховного нагляду (див. рішення у справі «Буамар проти Бельгії» (*Bouamar v. Belgium*) від 29 лютого 1988 року, п. 50, серія А, № 129).

39. Суд повторює, що в контексті затримання неповнолітніх розуміння «наглядових заходів виховного характеру» не повинно зводитися лише до шкільного навчання, воно має охоплювати багато аспектів здійснення представниками держави батьківських прав заради благополуччя і для захисту інтересів відповідної особи (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «D. G. проти Ірландії» (*D. G. v. Ireland*), № 39474/98, п. 80, ECHR 2002 III). Однак Суд не вважає, і це не оспорується Урядом, що поміщення до приймальників-розподільників для неповнолітніх само по собі є «здійсненням наглядових заходів виховного характеру». Як видно з положень національного законодавства, така установа призначена для тимчасової ізоляції різних категорій неповнолітніх, включно з тими, хто вчинив злочин. У положеннях про приймальники-розподільники для неповнолітніх не зазначено з достатньою чіткістю, які саме виховні заходи проводяться в такій установі, а передбачена профілактична і виховна

робота зводиться лише до слідчих заходів зі збирання інформації про можливу причетність неповнолітніх до злочинної діяльності. У цій справі Уряд не стверджував, що поміщення у приймальник-розподільник для неповнолітніх було здійснене для застосування «наглядових заходів виховного характеру». У матеріалах справи ніщо не свідчить про те, що застосування такого заходу до заявників було здійснене з будь-якою такою метою або що під час перебування в цій установі заявники брали участь у тих чи інших виховних заходах. Отже, Суд вважає, що затримання заявників не підпадає під виняток, передбачений пунктом 1(d) статті 5 Конвенції. Також немає підстав вважати, що на цю справу поширюються будь-які інші винятки, передбачені статтею 5 Конвенції.

40. Наведених вище міркувань достатньо, аби Суд дійшов висновку про те, що затримання п. Ічина та п. Дмитрієва було свавільним, а отже, мало місце порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

IV. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 4 СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

41. Заявники також скаржилися, що провадження щодо поміщення п. Дмитрієва та п. Ічина у приймальник-розподільник для неповнолітніх було несправедливим, оскільки заявників заздалегідь не поінформували про справжні причини їх виклику до суду і тому вони не змогли підготувати свій захист та скористатися послугами юридичного представництва. Вони посилалися на пункт 4 статті 5 Конвенції та пункти 1 і 3(c) статті 6 Конвенції.

42. Уряд вважав, що пункт 4 статті 5 Конвенції не застосовний у цій справі, оскільки справа стосувалася питань за пунктом 3 статті 5 Конвенції, які безпосередньо пов'язані з підставами затримання заявників за пунктом 1 статті 5 Конвенції.

43. Суд повторює наведений вище висновок про те, що на затримання заявників не поширювався жоден із винятків, що дозволяють відступити від права на особисту свободу та що перелічені в пункті 1 статті 5 Конвенції. Отже, твердження Уряду про необхідність розглядати скарги заявників за пунктом 3 статті 5 Конвенції має бути відхилено. Крім того, Суд, який є компетентним здійснювати юридичну кваліфікацію фактів у справі, вважає, що питання, порушене заявниками, слід розглядати в контексті положення пункту 4 статті 5 Конвенції, який передбачає:

«4. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним...»

A. Щодо прийнятності

44. Суд вважає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших підстав. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

B. Щодо суті

45. П. Ічин і п. Дмитрієв зазначили, що під час винесення рішення про їх затримання у них не було захисника і вони не могли підготувати свій захист. Крім того, оскільки вони були неповнолітніми, під час зазначеного провадження присутність представника служби у справах неповнолітніх була обов'язковою.

46. Уряд вважав судові рішення щодо поміщення п. Ічина та п. Дмитрієва у приймальник-розподільник для неповнолітніх обґрунтованими і такими, що відповідають вимогам пункту 3 статті 5 Конвенції.

47. З огляду на свій висновок про те, що затримання п. Ічина та п. Дмитрієва не відповідало вимогам пункту 1 статті 5 Конвенції, Суд не вважає за доцільне окремо з'ясувати, чи було дотримано передбачені статтею 5 Конвенції основні вимоги

процесуальної справедливості під час судового розгляду, за результатами якого п. Ічина та п. Дмитрієва було поміщено у приймальник-розподільник для неповнолітніх.

V. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

48. Посилаючись на пункт 2 статті 5, заявники скаржилися, що п. Ічина та п. Дмитрієва не повідомили про підстави їх затримання, оскільки на той час щодо них не було порушено кримінальну справу. З посиланням на пункт 4 статті 5 і статтю 13 Конвенції, а також на статтю 2 Протоколу № 7 заявники скаржилися, що постанова від 14 січня 2004 року не підлягала оскарженню. Вони також вважали, що поміщення п. Ічина та п. Дмитрієва у приймальник-розподільник для неповнолітніх становило незаконне втручання в їхнє сімейне життя у сенсі статті 8 Конвенції. Насамкінець, вони скаржилися за статтею 3 Конвенції на те, що п. Ічин і п. Дмитрієв зазнали принижуючого поводження з боку працівників приймальника-розподільника для неповнолітніх. У відповідь на зауваження Уряду заявники подали нові скарги за статтею 3 Конвенції щодо пані Ічиної та пані Дмитрієвої, а за пунктом 2 статті 6 Конвенції — щодо п. Ічина та п. Дмитрієва.

49. Уважно розглянувши ці скарги заявників, з урахуванням усіх наявних у нього матеріалів та в тій мірі, в якій вони охоплюються його компетенцією, Суд визнає, що вони не містять жодних ознак порушення прав і свобод, які гарантуються Конвенцією. Тому відповідно до пунктів 1, 3 і 4 статті 35 Конвенції ця частина заяви має бути визнана неприйнятною як явно необґрунтована.

VI. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

50. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

A. Шкода

51. Заявники вимагали такі суми відшкодування моральної шкоди:

пані Ічина — 4000 євро;

п. Ічин — 12 000 євро;

пані Дмитрієва — 4000 євро;

п. Дмитрієв — 9000 євро.

52. Уряд вважав, що в цій справі не було підстав для присудження відшкодування.

53. Суд зазначає, що стосовно пані Ічиної та пані Дмитрієвої порушень Конвенції констатовано не було, а тому Суд відхиляє їхні вимоги. Що стосується п. Ічина та п. Дмитрієва, то Суд — з огляду на констатовані порушення та здійснюючи оцінку на засадах справедливості,— присуджує кожному з них по 6000 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові та інші витрати

54. Заявники також вимагали по 1500 євро компенсації судових та інших витрат, пов'язаних із розглядом заяв у Суді.

55. Уряд вважав, що ці вимоги не були підтверджені достатньо деталізованими документами.

56. Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових витрат, якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їх розмір — обґрунтованим. У справі, що розглядається, Суд, беручи до уваги наявну в нього

інформацію та зазначені вище критерії, вважає за належне присудити обом заявникам компенсацію у повному розмірі заявлених вимог.

С. Пеня

57. Суд вважає належним призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, плюс три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви.
2. *Відхиляє* заперечення Уряду щодо наявності статусу жертви у пані Ічиної і пані Дмитрієвої.
3. *Оголошує* скарги п. Ічина та п. Дмитрієва за пунктами 1 і 4 статті 5 Конвенції прийнятними, а решту скарг у заявах — неприйнятними.
4. *Постановляє*, що в цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 5 Конвенції щодо п. Ічина та п. Дмитрієва.
5. *Постановляє*, що немає потреби окремо розглядати скаргу про процесуальну несправедливість за пунктом 4 статті 5 Конвенції.
6. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити п. Ічину 6000 (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та 1500 (тисячу п'ятсот) євро відшкодування судових та інших витрат з урахуванням будь-якого податку, який може бути стягнуто із зазначених сум; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (б) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити п. Дмитрієву 6000 (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та 1500 (тисячу п'ятсот) євро відшкодування судових та інших витрат з урахуванням будь-якого податку, який може бути стягнуто із зазначених сум; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (с) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, плюс три відсоткові пункти.
7. *Відхиляє* решту вимог заявників стосовно справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 21 грудня 2010 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія Вестердік
Секретар

Пеер Лоренцен
Голова